

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2018

LATVIAN

HIGHER LEVEL

Monday, 18 June

09:30 - 12:30

Uzmanīgi lasiet tekstu un atbildiet uz visu trīs daļu jautājumiem! Atbildiet saviem vārdiem, izmantojot tekstā ietverto informāciju! Rakstiet pilnos, pareizos teikumus! Visām atbildēm jābūt latviski.

Beznosacījuma stāstus meklējot

1. Katru gadu laikraksts *Diena* un *TV3* aicina ieraudzīt un novērtēt cilvēkus, kuri iedvesmo, un par tiem pastāstīt citiem, piesakot savu līdzcilvēku apbalvojumam *Latvijas lepnums*.

„Tajā dienā, kad televīzijā raida ceremoniju *Latvijas lepnums*, Latvija kļūst labāka. 90% mūsu dzīves ir nosacījuma stāsti – tavs darbs atbilstoši tavai algai. Tā daļa, kas ir beznosacījuma, ir ļoti maza,” saka Dienas galvenais redaktors Gatis Madžņiš. „Jā, varbūt attiecībā pret savu ģimeni, bērniem mēs darām šīs beznosacījuma lietas. Bet, ja tu šo beznosacījuma lietu darīšanu vari iznest arī ārpus savas ģimenes, tad tur, lūk, arī ir tā robeža!”

Lai rastu atbildi uz jautājumu, kāpēc šodien ir svarīgi atrast un dalīties ar iedvesmojošo sev apkārt, *SestDiena* uz sarunu aicina *MTG TV Latvija* vadītāju Baibu Zūzenu.

2. Kāpēc ir svarīgi *Latvijas lepnuma* ideju joprojām uzturēt?

Mēs varam savus līdzcilvēkus godināt. Projekts iedvesmo visus, kas ar šiem stāstiem iepazīstas, kā arī skatītājus. Arī mēs redzam, ka stāsti ir un ceremonija katru gadu piesaista lielu auditoriju.

3. Kā mainās iesaistīto stāstu tēmas, kas kļūst svarīgi?

Mēs, lasot pieteikumus, novērojam, kā attīstās un aug Latvijas sabiedrība. Tēmu spektrs ir plašs, un grūti nosaukt tendences. Taču es jūtu, ka tas, kas agrāk tika novērtēts kā kaut kas īpašs, tagad jau ir kļuvis par normu. Tas ir ļoti labi, skatoties, kā mēs izturamies pret otru, pret vājāko. Manī tas vieš optimismu, ka sabiedrības inteliģence attīstās.

4. Kurā brīdī cilvēks kļūst par tādu, ar ko citiem lepoties?

Mums katru gadu žūrijā ir diskusijas – vai tas ir kaut kas īpašs vai tikai normāls? Skaidrs, ka mums katram šī latīņa ir atšķirīga – kas vienam liekas tikai norma, citam ir kaut kas īpašs. Pirms kāda laika mēs stāstījām par ģimenēm, kas ir adoptējušas bērnus. Tobrīd tā bija tabu tēma. Adoptēt bērnus? Nezin, kas tur sanāks. Mēs mēģinām izvērtēt gan atsevišķo, gan arī to aktuālo laika kontekstu.

5. Kā jūs motivētu, uzrunātu cilvēkus?

Man pašai vienmēr ir prieks dalīties ne tik daudz ar saviem sasniegumiem, bet ar to, ko redzu apkārt. Katrs esam kā minimums lokālpatrioti. Mēs nākam no savas pilsētas, pagasta, Rīgas. Daudzi stāsti sākas ar „Mūsu pilsētā ir tāda enerģiska dāma...” Vai tas ir skolotājs, bibliotekārs, ārsts..., šis cilvēks vēstules rakstītājam kādā brīdī ir bijis palīgs, iedvesmotājs. Ir daudz iemeslu, lai par kaut ko sūdzētos. Taču šis ir brīdis, kad ir iemesls meklēt, ieraudzīt, atpazīt, atcerēties tās lietas, kas mūs ceļ, vieš optimismu un vairo dzīvesprieku apkārt.

Tas, cik labi mēs dzīvojam, ir mūsu rokās. Kā es iztuos pret sevi, kaimiņu? Tik daudz ko var mainīt šis „*tauriņa efekts*”, jo mēs cits citu varam ļoti iespaidot – gan pozitīvi, gan negatīvi.

Tāpēc mudinu ikvienu lasītāju apdomāties. Tas neprasa daudz laika, taču padarīs arī rakstītāja dienu jaukāku, jo, rakstot un domājot par kaut ko labu, noteikti noskaņojums uzlabosies.

6. Domājot par cilvēkiem, kas saņēmuši šo balvu, jāatzīst, man arī vairāk atmiņā palikuši ļaudis no laukiem, mazpilsētām. Vai Rīgā šos cilvēku nevar ieraudzīt, varbūt viņu pilsētās ir mazāk?

Jā, diemžēl ir tā, ka, dzīvojot lielā mājā, mēs jau kaimiņus knapi sveicinām. Lai gan arī Rīgā veidojas tādas ielu komūnas. Jā, stāstu no reģioniem ir vairāk. No vienas puses, tas gan arī ir pozitīvi, jo mēs redzam, ka nav tā, ka viss notiktu tikai galvaspilsētā. Arī laukos ir dzīvība. Taču stāsti, protams, ir arī no Rīgas. Tiek pamanīti treneri, skolotāji, personas, kas strādā ar cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Taču es gribētu aicināt rīdziniekus vairāk palūkoties apkārt.

7. Varbūt mēs lielu daļu no šiem stāstiem izstāstām *feisbukā*? Tomēr, šķiet, ir svarīgi tos uzrakstīt, parādīt, citādi šodienas fragmentētajā pasaulē stāsts sociālajos tīklos vienu dienu nodzīvo un pazūd. Latvijas lepnuma gadījumā tas tomēr tiek nostiprināts – brauc žurnālisti, operatori, top raksti un sižeti, raidījumi.

Balvu pasniegšanas vakars televīzijā ir īpašs. Un arī sasniedzamība, skatīšanās rādītāji ir ļoti augsti. Stāsts, kas ir izstāstīts video formātā, ir skaists mirklis gan apbalvojuma saņēmējam, gan skatītājam. Pēc tam godinātie atzīst, ka jutušies ļoti īpaši.

8. Vai, jūsuprāt, visiem ir lemts kļūt savā ikdienā par tādu cilvēku, ar ko citi var lepoties?

Kategorijā *Caur ērkšķiem uz zvaigznēm* godina par to, ka cilvēks ir pārvarējis pats sevi. Viņš ir audzis pats sev. Tas ir stāsts, kā mēs varam augt un par šo lepnumu. Mums katram ir dotas atšķirīgas izejas pozīcijas – mēs piedzimstam dažādās ģimenēs, vietās, laikā, un mums ir dažādi talanti. Taču katram no mums ir iespēja augt un dzīvot laimīgāku dzīvi. Ar šo projektu mēs varam ikvienu aicināt gan skatīties apkārt, gan skatīties sevī. Padomāt par to, kā es varu šo dzīvi padarīt labāku, kaut vai pasveicinot no rīta pikto kaimiņieni.

Pērn bija iedvesmojošs stāsts par puisi ar abu roku amputāciju – kā viņš brauc ar mašīnu, kāds viņš ir priecīgs, kā runā par savu dzīvi. Iepriekš bija puisis ar plastisko paralīzi, kurš jā ar zirgu un piedalās olimpiādē. Un tad tu skaties uz šiem cilvēkiem un domā – ko es te čīkstu, kas man kaiš? Tas arī ir labs atskaites punkts, kā novērtēt, ko man dzīve, liktenis vai Dievs ir devis un kā es to izmantoju. Man galvenais ir vērst atbildību pret sevi un uzdot sev jautājumu. Ja es kaut ko sāku burkšķēt un man kaut kas nepatīk, tad nevis kāds cits ir vainīgs, bet man ir jāpalūkojas sevī. Šie stāsti liek uzdot sev jautājumus, piemēram, par glābšanas situācijām – kā es rīkotos šādā situācijā?

Lasot *Latvijas lepnuma* stāstus, piedaloties žūrijā un mēģinot identificēt šos stāstus ikdienā, rodas jautājums, kādā valstī mēs vēlamies dzīvot.

9. Kāpēc, jūsuprāt, ir vieglāk lepoties ar abstraktu basketbola komandu, kur mēs, iespējams, personīgi nevienu nepazīstam, nekā ar sev līdzās esošu cilvēku?

Es domāju, ka katram mums ir vēlme piederēt pie kādas veiksmīgas komandas. Lepojoties ar basketbola komandu, mēs esam piederīgi lielākam cilvēku kopumam. Tajā pašā laikā, ja mums ir blakus kāds cilvēks, kā jūs vai es, ar kuru mēs varam lepoties, tad nevilšus tas liek uzdot jautājumu – vai es arī nevarētu uzvesties tāpat? Un tas liek pagriezt spoguļi pret sevi un uzņemties atbildību par sevi. Atbildēt uz jautājumu, kā es dzīvoju un ko varu darīt. Tā, protams, nav viegla izvēle – uzņemties atbildību par savu dzīvi. Gan tie, kam ir panākumi, gan tie, kam tie ir mazāki, abi ir ieguldījuši milzīgu darbu. Ir viegli distancēties es un „lielais pieminekļis”. Toties ikdienas varoņi parāda, ka ikviens cilvēks var darīt lielas lietas.

I daļa

(30 punkti)

Atbildiet uz jautājumiem!

1. Izskaidrojiet vārdus un vārdu savienojumus!

(5 punkti)

a) līdzcilvēks	(1.rindkopa)
b) godināt	(2.rindkopa)
c) tendences	(3.rindkopa)
d) lokālpatrioti	(5.rindkopa)
e) ikdienas varoņi	(9.rindkopa)

2. Paskaidrojiet, kā autors izprot jēdzienu “beznosacījuma stāsti”!

(5 punkti)

3. Izmantojot savu pieredzi, raksturojiet Baibas Zūzenas apgalvojumu: “Arī laukos ir dzīvība.”

(5 punkti)

4. Izmantojot faktus no teksta, pamatojiet, ka raidījums Latvijas lepnums ir kā pretstats mūsdienu fragmentārajai pasaulei!

(5 punkti).

5. Kādas pārmaiņas sabiedrībā un līdzcilvēkos liecina, ka sabiedrības inteligence attīstās?

(5 punkti)

6. Izskaidrojiet, ko , jūsuprāt, domāja Baiba Zūzena , sakot, ka „tajā dienā, kad televīzijā raida ceremoniju Latvijas lepnums, Latvija kļūst labāka”.

(5 punkti)

II daļa

(30 punkti)

Izsakiet savu viedokli par šo apgalvojumu! (vismaz 100 vārdu)

Izskaidrojiet frāzi “Uzņemties atbildību par savu dzīvi”! Vai, Jūsuprāt, cilvēki “uzņemas atbildību par savu dzīvi”?

III daļa

(40 punkti)

Uzrakstiet pārspriedumu par vienu no tematiem! (ne mazāk kā 300 vārdu)

1. “Tas, cik labi mēs dzīvojam, ir mūsu rokās.”

vai

2. “Neskati vīru no cepures,” aicina latviešu sakāmvārds. Analizējiet, cik lielā mērā varam spriest par cilvēku pēc viņa izskata un apģērba! Miniet argumentus, kuri apstiprina un kuri noliedz šī apgalvojuma patiesumu!